



Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2006:65
ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

Kv Skulptören 18

RAÄ 21
Vadstena stad och kommun
Östergötland
Dnr 422-3637-2005

Göran Tagesson

UV ÖST RAPPORT 2006:65
ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Kv Skulptören 18

RAÄ 21
Vadstena stad och kommun
Östergötland

Dnr 422-3637-2005

Göran Tagesson



Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Utskrift UV Öst, Linköping 2006

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2006 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2006:65

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Syfte	7
Metod och genomförande	7
Resultat	7
Åtgärdsförslag	7
Referenser	8
Administrativa uppgifter	8



Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för undersökningsområdet markerad.

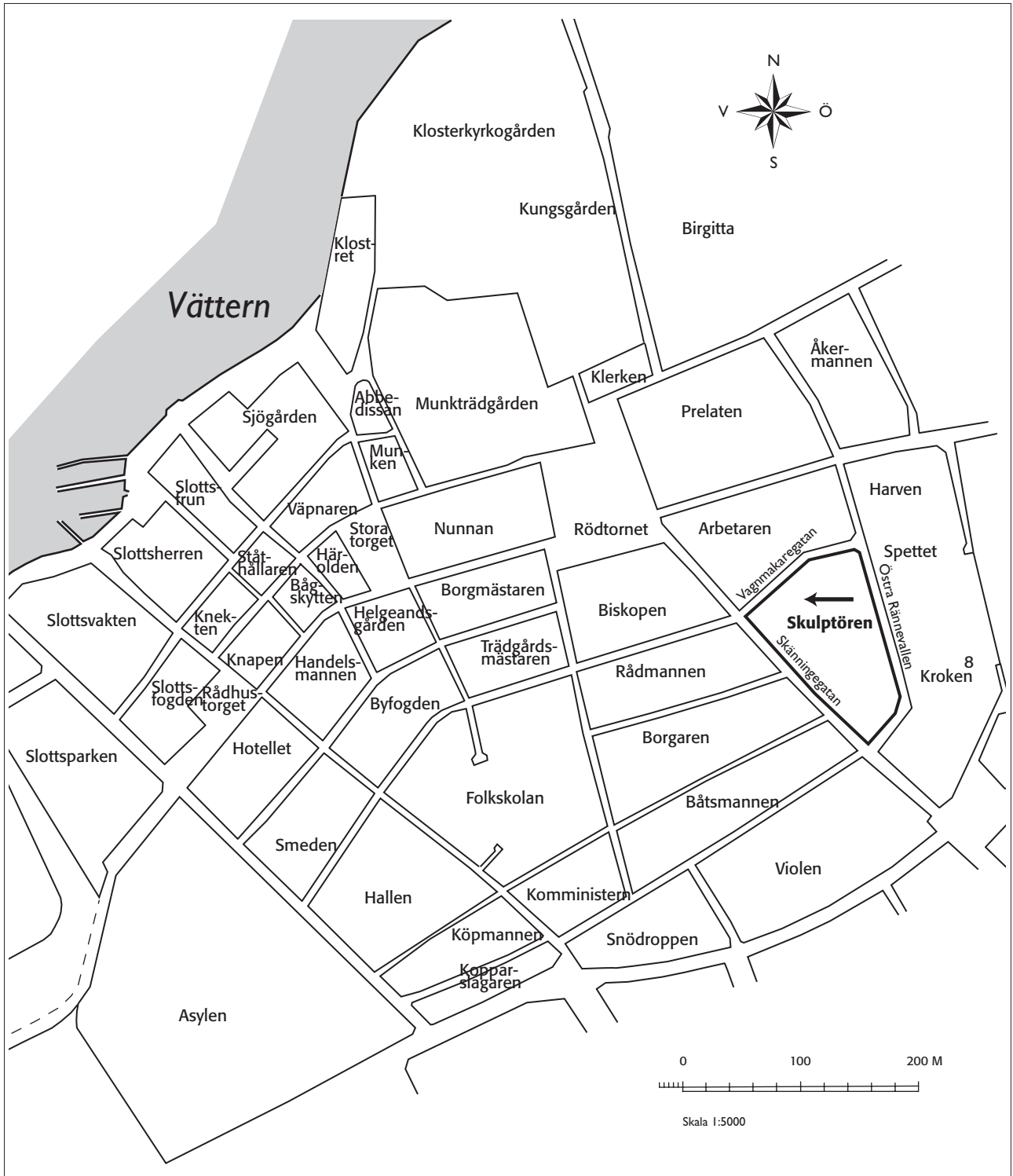


Fig 2. Stadskarta över Vadstena med undersökningsplatsen markerad.

Arkeologisk förundersökning

Kv Skulptören 18

Sammanfattning

Undersökningen utfördes med anledning av planerad grävning för en pool på fastigheten Skulptören 18. Exploateringsområdet befinner sig inom den medeltida staden Vadstenas gränser, dock i dess ytterområde, nära stadens ”grop och plank”. Syftet med förundersökningen var att utröna om det fanns kulturlager eller lämningar hörande till gård 115, enligt 1705 års tomtkarta, en tomt med stenhus utmed Skänningegatan. Undersökningsområdet är beläget i gårdens inre delar, nära stadsgropen.

Förundersökningen kom att omfatta stora delar av det planerade exploateringsområdet. Schaktet omfattade ett lager med sandig mylla, sannolikt omrörda fyllningslager, utan spår av stratifierade kulturlager eller konstruktioner.

Resultatet från denna ligger till grund för länsstyrelsens vidare bedömning i ärendet. RAÄ UV Öst anser dock inte att det finns skäl att gå vidare med en slutundersökning.

Ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Bakgrund

Det aktuella ärendet föranledes av en ansökan om tillstånd för grävning för en pool på fastigheten Skulptören 18/Vagnmakaregatan 1, Vadstena innerstad. Poolen omfattar enligt översänd plan en yta om 18 m², medan det inte är aktuellt med ytterligare schaktning för vatten och avlopp.

Vadstena fick sina stadsrättigheter år 1400 och är en av Sveriges bäst bevarade medeltida städer. Staden kom under 1400-talet att kringgärdas med en grop och plank, dvs en grävd vallgrav med tillhörande vall och träpalissad på insidan. Läget för gropen är väl känt, dess östra sträckning har bl a gått genom kv Skulptören. I kv Arbetaren, norr om undersökningsområdet, finns graven utritad som en långsmal damm i N-S riktning på 1705 års tomtkarta, och har även undersökts arkeologiskt, bl a 1988. Graven har fortsatt söderut i kv Skulptören öster om undersökningsområdet. Av detta följer att det nu aktuella undersökningsområdet är beläget direkt innanför graven, möjligen har tomten upptagits av den innanför liggande vallen. Den nutida Vagnmakaregatan upptogs som gata först under 1900-talet.

Kv Skulptören 18 har ursprungligen utgjort den östra delen av tomt 115 enligt 1705 års karta och enligt kartans ägarförteckning betecknad som ”en Stor och något bebyggd gårdzTompt med Trägård”, tillhörig kyrkoherdarna Pehr Mört och Samuel Pallmerus. Gården ägdes 1597 av grevinnan Cecilia Gustavsdötter Stenbock, syster till Gustav Vasas tredje hustru Katarina Stenbock och kom på 1600-talet i släkten Natt och Dags ägo (Kjellberg 1917 s 50). Denna gård var föremål för en arkeologisk undersökning 1975, varvid en tvårummig tunnvalvd källare med kullerstensgolv kunde dokumenteras (Medeltidsstaden 36, SR 65 och 66).

1987 gjordes en undersökning i samband med schaktning i Vagnmakaregatan, direkt nordväst om undersökningsytan, varvid ett 0,2–0,3 m tj ljust sandigt kulturlager kunde dokumenteras ovan orörd steril botten (Tagesson 1987). Strax SÖ om tomten gjordes 2001 en undersökning i kv Skulptören 15, en tomt belägen i kvarterets östra del, sannolikt utanför gropen (Hedvall 2003).

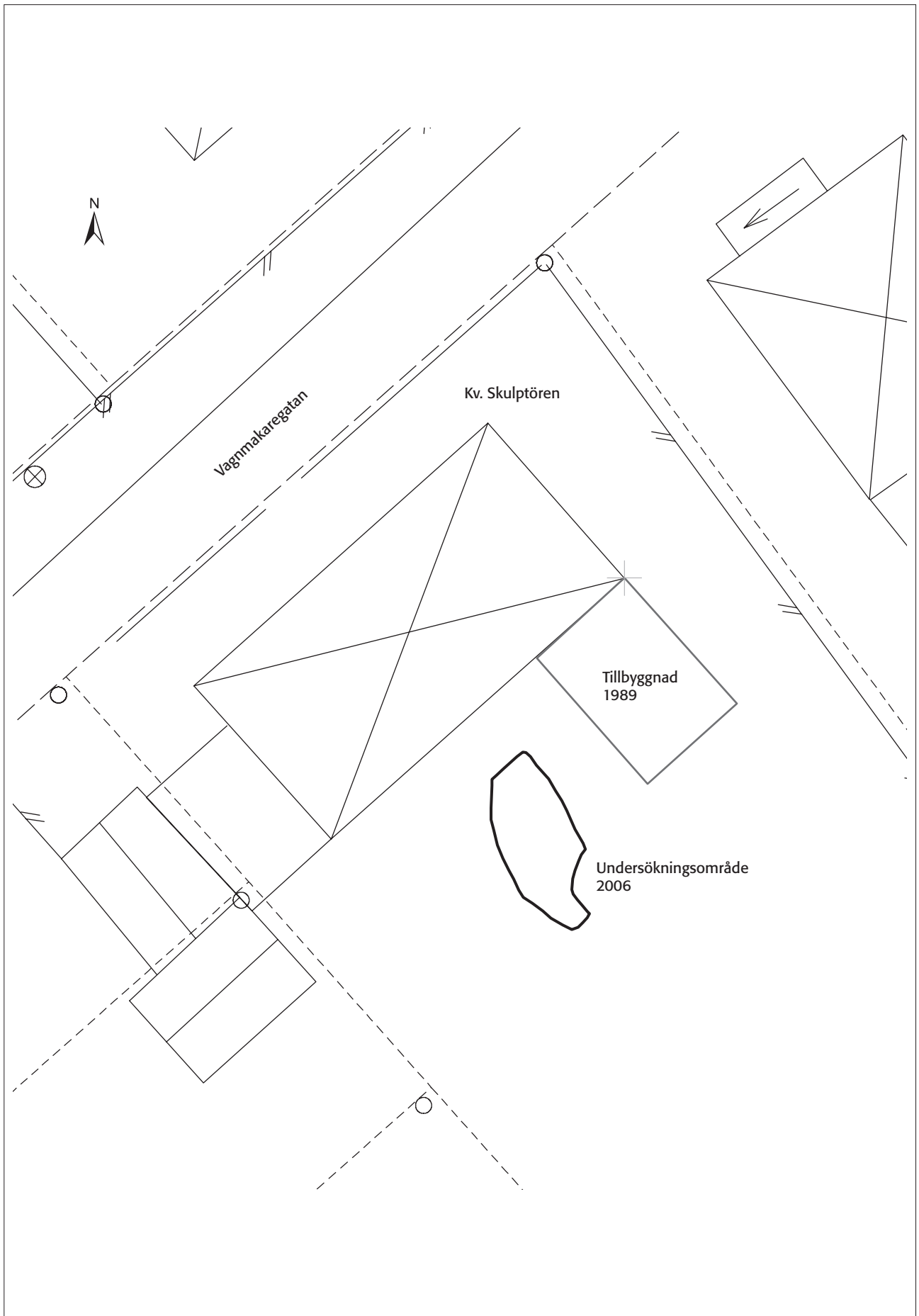


Fig 3. Grundkarta Vadstena stad, med undersökningsområdet och schaktet markerat. Skala 1:200.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att den nu aktuella undersökningsytan är belägen i Vadstenas ytterområde. Tomt 115 enligt 1705 års karta visar att UO är beläget i den inre delen av denna gård, som varit bebyggd åtminstone sedan 1500-talet med stenkällare utmed Skänningegatan. Undersökningsytan är belägen invid den stadens senmedeltida grop, möjligen i läget för den innanför graven liggande vallen, alternativt det inre av gården till tomt 115.

Syfte

Målsättningen med den arkeologiska förundersökningen var att utröna om äldre kulturlager eller konstruktioner fanns bevarade.

Metod och genomförande

Förundersökningen genomfördes den 8 augusti med hjälp av grävmaskin. Schaktet grävdes 6 m långt och 1–3 m brett och omfattade således stora delar av den planerade poolen. Schaktet gräves till 0,7 m djup.

Resultat

Stratigrafin omfattade överst ett matjordslager om 0,3 m dj. Därunder fanns ett sandigt kulturjordslager 0,3–0,6 m djup under markytan, innehållande enstaka djurben, fynd av spik, något tegelkross och en skärva yngre rödgods (BII:4), vilket ger en ungefärligen datering till 1500- eller 1600-talen. Därunder fanns steril orörd mark bestående av gul sand och grus.

I schaktets västra del hittades rester av något som först såg ut som en murad lämning, med gulvitt kalkbruk och stenar, men som visade sig ligga löst i fyllningen.

Sammanfattningsvis visade sig schaktet innehålla ett sandigt kulturjordslager ovan den orörda marken. Någon skiktning i lagret kunde inte iakttas, dvs stratigrafen tolkas som omrörd fyllning. Några tydliga indikationer på äldre kålgårdsodling, gårdsytor eller lämningar i anslutning till stadens grop och plank kunde inte iakttas.

Åtgärdsförslag

Riksantikvarieämbetet UV Öst anser inte att exploateringsytan för bygge av pool på fastigheten bör slutundersökas.

Ansökan om tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen mm ställs till länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Linköping den 25 oktober 2006

Göran Tagesson

Referenser

- Hasselmo, M. 1983. *Vadstena. Medeltidsstaden 36*.
Hedvall, R. 2003. En grästomt. Kv Skulptören 15, Vadstena stad och kommun. RAÄ UV Öst rapport 2003:6.
Kjellberg, C. M. 1917. *Vadstena i forntid och nutid*.
Tagesson, G. 1987. *Vagnmakaregatan, Vadstena. Antikvarisk kontroll och dokumentation*.
Otryckt rapport Östergötlands länsmuseum, dnr 449/87.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötlands
Landskap: Östergötland
Kommun: Vadstena
Socken: Vadstena
Plats: Kv Skulptören 18
Fornlämning: RAÄ 21

Läge: Ekonomiskt kartblad 8469, X6480950 Y1446930
Undersökningens mittpunkt: X1234567, Y1234567
Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V
Höjdsystem: Rikets

Riksantikvarieämbetet dnr: 422-3637-2005
Länsstyrelsen dnr: 431-13814-05
Länsstyrelsen beslutsdatum: 2006-05-30
Projektnummer: 1520732
Intrasisprojekt: 2005126
Rapportnummer: 2006:65

Ansvarig arkeolog: Göran Tagesson
Underkonsult: Björn Strehlin grävmaskin

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig: Stefan Sandberg och Ywonne Karlsson

Undersökningstid: 8 augusti 2006
Undersökningsområde: 15 m²

Arkivhandlingar: Förvaras på ATA, antikvariskt-topografiskt arkiv, Riksantikvarieämbetet, Stockholm.
Fynd: Tillvaratogs ej